

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-1-22>

Світлана СИМАКОВА

кандидат юридичних наук, доцент

(Білоцерківський національний аграрний університет,
м. Біла Церква Київської обл., Україна)
iana24061989@gmail.com

Артур САМОЙЛОВИЧ

старший викладач

(Білоцерківський національний аграрний університет,
м. Біла Церква Київської обл., Україна)
a.samoylovych@gmail.com

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ – ПРОБЛЕМА СУСПІЛЬСТВА ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

У статті висвітлено питання, що стосуються незаконного обігу наркотичних засобів, як однієї з надважливих проблем нашої держави. Розуміння сутності даної проблеми дає можливість протидіяти незаконному обігу наркотичних засобів, проводити активні заходи щодо її профілактики з окремими верствами населення, зокрема із молоддю, та особами, які потребують лікування від наркозалежності.

Незаконний обіг наркотичних засобів призводить до деградації населення включаючи фізичні і психічні захворювання, які призводить до смертності, та відповідно до зменшення кількості населення в державі. Незаконний обіг наркотичних засобів породжує збільшення кількості злочинів вчинених на території України, в тому числі збільшуються статистичні показники організованої злочинності, виникає корупція.

Удосконалення роботи правоохоронної діяльності, підвищення ефективності міжнародної співпраці допоможе знизити рівень незаконного обігу наркотичних засобів.

Ключові слова: наркотичні засоби; прекурсори; правоохоронні органи; кіберполіція; профілактика; кримінальне правопорушення; кримінальна відповідальність; міжнародне співробітництво.

Незаконний обіг наркотичних засобів є не лише глобальною загрозою для осіб, які їх вживають, а й для нашої держави в цілому, адже щороку дана проблема забирає життя мільйонів людей, руйнує сім'ї та підриває економічну стабільність країни. Він включає виробництво, розповсюдження і вживання заборонених речовин.

Великий відсоток кримінальних правопорушень скоюється особами, які перебувають під дією наркотичних засобів. Зокрема це крадіжки, грабежі, нанесення тілесних ушкоджень. Злочини, пов'язані з наркотиками, не лише формують тіньову економіку, але й сприяють поширенню корупції, організованої злочинності, та є підґрунтям для вчинення нових умисних злочинів винними особами.

Внутрішній попит на наркотичні засоби зростає, особливо серед молоді, що загрожує майбутньому нашої держави. Наркозалежні особи втрачають можливість працевлаштування, створення сім'ї та нормального соціального життя у суспільстві. Поширення наркотиків призводить до підвищення рівня інфекційних захворювань, таких

© С. Сімакова, 2025

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8088-3258>

© А. Самойлович, 2025

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6002-3851>

як ВІЛ, гепатит С та туберкульоз. Боротьба з наркозлочинністю та лікування наркозалежних осіб коштують державі мільйони гривень щороку.

Це питання є особливо важливим в нашій державі, де технологічний прогрес, глобалізація та соціально-економічна нерівність становить проблему незаконного обігу наркотичних засобів все більш складною.

Слушно вказують Василевич В.В., Левченко Ю.О., у своєму дослідженні, що України знаходиться на перехресті декількох міжнародних маршрутів транзиту наркотиків, що призводить утворення до великих потоків наркотичних засобів, поширення наркоманії та зростання злочинності [2, с. 335].

Вживання наркотиків дуже згубно впливає на організм людини руйнуючи його, тому люди, які вживають наркотичні засоби помирають переважно в молодому віці. Наркозалежні особи, та особи, які здійснюють продаж наркотичних засобів залучають до скоєння злочинів неповнолітніх осіб, та осіб молодого віку, які прагнуть заробити швидко кошти, пропонуючи останнім розповсюджувати наркотичні засоби залишаючи їх у визначених місцях. Такі схеми розповсюдження наркотичних засобів не є новими в наш час. Правопорушники використовуючи додаток Telegram, WhatsApp, Viber, створюють там групи, де пропонують розповсюджувати наркотичні засоби за грошову винагороду. І тут основне завдання кіберполіції виявляти такі злочинні схеми, та притягувати винних осіб до кримінальної відповідальності.

За офіційними даними Національної поліції України за 2024 р. виявлено та вилучено майже 5,5 тон наркотичних засобів на понад 2,6 млрд грн. Вартість вилучених наркотичних засобів за цінами «чорного» ринку складає понад 2,6 мільярда гривень. З 24 тон прекурсорів можна було б виготовити понад 6 тон наркотиків. Це значні обсяги у порівнянні з минулими роками, що свідчить про ефективну роботу поліції. Такі обсяги наркотиків за рік у нашій країні ще не вилучалися. Чим більше викривається наркосиндикатів, тим більше мінімізується обіг наркотиків в нашій державі [3]. Враховуючи значний прорив у даному напрямку, Україна все ще залишається державою із високим рівнем злочинів пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів.

Важливим аспектом боротьби з цією загрозою є розуміння причин, що сприяють поширенню наркотиків, і заходів профілактики, які здатні знизити рівень наркозлочинності. Соціально-економічні причини, зокрема безробіття, бідність штовхають людей до нелегальної діяльності, зокрема до наркоторгівлі. Високий рівень корупції впливає на зростання наркоринку. Стрімкий розвиток діджиталізації, та комп'ютеризації, створення нових інтернет-платформ, зокрема «даркнет», стали ключовими інструментами для продажу наркотичних засобів, що ускладнює боротьбу з цим явищем.

Кузик В.В., вказує, що причиною збільшення наркозлочинності є не встановлення першоджерел надходження наркотиків, а виявлення тільки розповсюджувачів. Під час вчинення кримінальних правопорушень наркодилери використовують спеціальні засоби, знаряддя, сучасні досягнення науки й техніки організовуючи збут наркотичних засобів [4, с. 99]. Злочинці облаштовують нарколабораторії, виготовляють наркотичні засоби, а потім їх збувають поштовими відправленнями, або шляхом розповсюдження через розкладання «закладок», які вони розкладають самостійно у визначених кварталах міста чи можуть залучати сторонніх осіб, оплачуючи їхні послуги.

Так, за офіційними даними Міністерства внутрішніх справ України у 2023 р. у Вишгородському районі було виявлено та затримано групу зловмисників, які виготовляли наркотичні засоби солі «Альфа-PVP» і «амфетамін», які потім збували на території Київщини. Зрозумівши, що їхня злочинна діяльність викрита, правопорушники намагалися підпалити будинок, та знищити наркотичні засоби, про те працівникам поліції вдалось виявити та вилучити близько 3 кілограмів солей «Альфа-PVP», 2 кілограмів «амфетаміну», понад 100 літрів прекурсорів, лабораторний та хімічний посуд, ємкості для виготовлення

наркотичних засобів [5]. На жаль це непоодиноким випадок Київщини. Пріоритетним завданням правоохоронних органів залишається виявлення шляхів постачання прекурсорів з яких виготовляють наркотичні засоби, та в подальшому розповсюджують їх.

Враховуючи всі аспекти даної проблеми варто вести ефективну профілактику кримінальних правопорушень пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів. Рання профілактика, у закладах середньої та вищої освіти повинна активно працювати в контексті інформування молоді про згубний вплив наркотичних засобів на організм людини; про кримінальну відповідальність, яка настає в результаті вживання та розповсюдження наркотичних засобів.

Проведення правоосвітницьких заходів із залученням правоохоронних органів, громадських організацій, працівників медичних закладів повинні бути спрямовані на попередження та подолання проблеми суспільства, які повинні здійснюватися на постійній основі.

Варто підвищувати рівень правосвідомості населення, та закликати повідомляти до органів Національної поліції про відомі випадки виготовлення наркотичних засобів особами, про їх розповсюдження чи вживання, що дасть можливість попередити та розкрити даного виду кримінальні правопорушення.

Підвищення рівня знань, та рівня правосвідомості населення дасть змогу впливати на рівень наркозлочинності, а правоохоронці будуть ще більше обізнані у оперативній ситуації міста, та зможуть вчасно реагувати на протиправні випадки винних осіб.

Перегляд навчальних фільмів для школярів та студентів, бесіди із особами, які пройшли курс лікування від наркоманії теж є профілактикою, адже це приклад того, що з людиною відбувається після вживання наркотичних засобів, та який важкий і довгий шлях людина проходить, щоб вилікуватись.

Лікування наркозалежних громадян повинно включати як медичний, так і психологічний супровід, що сприятиме поверненню людей до нормального життя в суспільстві. Громадські організації (центри, організації) повинні впливати на лікування наркозалежних осіб, на проведення профілактики захворювання вірусними захворювання, та про недопущення вчиненню наркозалежними особами нових злочинів.

З 2017 р. в Україні діє Благодійна організація «Благодійний фонд «Всеукраїнське об'єднання людей з наркозалежністю (ВОЛНА)» до якого входять 24 члени організацій та установ України, діяльність яких спрямована на надання допомоги, в тому числі належного медичного лікування особам, які є наркозалежними [1]. Значимість таких організацій є великою, адже наркозалежні особи живуть у суспільстві, поруч з нами, вчиняють злочини заради отримання (придбання) наркотичного засобу, в результаті чого притягуються до кримінальної відповідальності. В частих випадках відбувають покарання у виді позбавлення волі. Після відбуття покарання такі особи знову повертаються жити в суспільство, тому задля забезпечення безпеки суспільства такі об'єднання повинні впливати на виправлення засуджених, їх лікування, адже в інших випадках наркозалежна особа вчинить рецидив і знову ж таки потрапить до кримінально-виконавчої установи. Надання реабілітаційними центрами замісної терапії, є ефективними у боротьбі з наркозалежністю, адже наркозалежна особа отримавши таку терапію вже не буде вчиняти кримінальне правопорушення задля потреби вжити наркотичний засіб.

Висновки. Кримінальні правопорушення пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів є глобальною проблемою, що вимагає злагоджених дій на рівні держави, суспільства та окремих громадян. Ефективна профілактика можлива лише за умови комплексного підходу, який включає освіту, реабілітацію, удосконалення правоохоронної діяльності та міжнародну співпрацю.

Особливо важливо звертати увагу на молодь, адже вона є найбільш вразливою до впливу наркотичних засобів. Інтеграція профілактичних програм у систему освіти,

створення центрів допомоги наркозалежним особами, надання замісної терапії, та активне залучення громадських організацій до боротьби з цією проблемою допоможе зменшити її масштаби. Зміцнення правоохоронної системи, посилення боротьби з корупцією, удосконалення законодавства і застосування сучасних технологій для виявлення і ліквідації каналів постачання наркотиків є важливим феноменом на шляху до подолання наркозлочинності.

Боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів вимагає глобального підходу із залученням міжнародної спільноти: координація між країнами, спільні операції під час розслідування кримінальних правопорушень пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, та обмін інформацією є важливими елементами на шляху до виявлення і подолання наркозлочинності.

У національному кримінальному законодавстві варто внести зміни, посиливши кримінальну відповідальність за виробництво та збут наркотичних засобів з конфіскацією майна правопорушників, та можливістю в подальшому використовувати його активи задля здійснення фінансування державних реабілітаційних програм, які спрямовані на лікування наркозалежних осіб. Тим самим зменшиться навантаження на державу у контексті фінансування державних програм особам, які перебувають на лікуванні медичних закладах лікуючись від наркозалежності.

Задля відстеження міжнародних каналів постачання наркотичних засобів варто посилити міжнародну співпрацю з європейськими країнами між якими укладено угоди щодо боротьби з наркозлочинністю. Посилити контроль на кордонах з метою недопущення потоків наркотичних засобів на територію України.

Усвідомлення серйозності цієї загрози, підвищення рівня правосвідомості громадян, готовність діяти є ключовими факторами успіху в боротьбі з наркозлочинністю. Тільки спільними зусиллями можна досягти значущих результатів і створити безпечніше майбутнє для наступних поколінь нашої держави.

Список використаних джерел

1. Благодійна організація «Благодійний фонд «Всеукраїнське об'єднання людей з наркозалежністю (ВОЛНА)». URL: <https://volna.in.ua/pro-nas/istoriya-stvorenniya.html>.
2. Василевич В.В., Левченко Ю.О., Запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. № 4 (2023): Аналітично-порівняльне правознавство. ДВНЗ «Ужгородський національний університет» С. 335-339. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/287288>.
3. Главком. «Стало відомо, скільки тонн наркотичних речовин вилучила Нацполіція за 2024 рік». URL: <https://glavcom.ua/>.
4. Кузик В.В. Кримінологічні засади діяльності підрозділів протидії наркозлочинності Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро, 2021. 216 с.
5. Міністерство внутрішніх справ України . Нарколабораторія з прибутком у 5 мільйонів гривень: оперативники поліції Києва затримали групу осіб. URL: <https://mvs.gov.ua/news/narkolaboratoriia-z-pributkom-u-5-milioniv-griven-operativniki-policiyi-kijeva-zatrimali-grupu-osib>.

Надійшла до редакції 09.03.2025

References

1. Blahodiina orhanizatsiia «Blahodiinyi fond «Vseukrainske ob'iednannia liudei z narkozalezhnistiu (VOLNA)» [Charitable Organization "Charitable Foundation "All-Ukrainian Association of People with Drug Dependence (VOLNA)"]. Retrieved <https://volna.in.ua/pro-nas/istoriya-stvorenniya.html>. [in Ukrainian].
2. Vasylevich, V.V., & Levchenko, Y.O. (2023). Zapobihannia kontrabandi narkotychnykh zasobiv, psykhotroynykh rehovyn, yikh analogiv ta prekursoriv [Prevention of smuggling of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors]. *Analitychno-porivnialne pravoznnavstvo. DVNZ*

«Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet» S. 335–339. Retrieved from <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/287288>. [in Ukrainian].

3. Glavkom. (2024). Stalo vidomo, skilky tonn narkotychnykh rehovyn vyluchyla Natspolitsiia za 2024 rik [It became known how many tons of narcotics the National Police seized in 2024]. Retrieved from <https://glavkom.ua/>. [in Ukrainian].

4. Kuzyk V.V. (2021). Kryminolohichni zasady diialnosti pidrozdiliv protydii narkozlochynnosti Natsionalnoi politsii Ukrainy [Criminological principles of the activities of the units combating drug crime of the National Police of Ukraine]. *Candidate's thesis*. Dnipro. P. 216 [in Ukrainian].

5. Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy. Narkolaboratoriia z prybutkom u 5 milioniv hryven: operatyvnyky politsii Kyieva zatrymaly hrupu osib [Drug lab with a profit of 5 million hryvnias: Kyiv police detectives detained a group of people]. Retrieved from <https://mvs.gov.ua/news/narkolaboratoriia-z-pributkom-u-5-milioniv-griven-operativniki-policiyi-kijeva-zatrimali-grupu-osib>. [in Ukrainian].

ABSTRACT

Svitlana Simakova, Artur Samoilovych. Illegal drug trafficking is a social problem and ways to prevent it

The article highlights issues related to the illegal circulation of narcotic drugs as one of the pressing problems of our country.

The illegal circulation of narcotic drugs leads to the degradation of the population, including physical and mental diseases, which leads to mortality, and, accordingly, to a decrease in the number of the population in the state.

A large percentage of criminal offenses are committed by persons under the influence of drugs. In particular, these are thefts, robberies, inflicting bodily harm.

Domestic demand for drugs is growing, especially among young people, which threatens the future of our state. Drug addicts lose the opportunity to find employment, start a family, and lead a normal social life in society. The proliferation of drugs leads to increased rates of infectious diseases such as HIV, hepatitis C and tuberculosis.

Taking into account all aspects of this problem, effective prevention of criminal offenses related to the illegal circulation of narcotics should be carried out.

Early prevention in secondary and higher education institutions should actively work in the context of informing young people about the harmful effects of drugs on the human body; on criminal liability resulting from the use and distribution of narcotic drugs.

Conducting legal educational activities with the involvement of law enforcement agencies, public organizations, and employees of medical institutions should be aimed at preventing and overcoming the problems of society, which should be carried out on an ongoing basis.

It is necessary to raise the level of legal awareness of the population, and to call on the authorities of the National Police to report cases of the manufacture of narcotic drugs by individuals, their distribution or use, which will provide an opportunity to warn and disclose this type of criminal offenses.

Increasing the level of knowledge and the level of legal awareness of the population will make it possible to influence the level of drug crime, and the law enforcement officers will be even more knowledgeable about operational situations in the city, and will be able to respond in a timely manner to illegal cases of guilty persons.

Strengthening the law enforcement system, strengthening the fight against corruption, improving legislation and using modern technologies to identify and eliminate drug supply channels is an important phenomenon on the way to overcoming drug crime.

The fight against illegal drug trafficking requires a global approach involving the international community: coordination between countries, joint operations and information exchange are important elements on the way to identifying and combating drug crime.

Key words: *narcotics; precursors; law enforcement agencies; cyber police; prevention; criminal offense; criminal responsibility; international cooperation.*